

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Český jazyk a literatura pro nižší gymnázium
Název učebního materiálu:	Lidová slovesnost, pověst
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_CJ0118
Vyučovací předmět:	Český jazyk a literatura
Ročník:	2. ročník osmiletého gymnázia
Autor:	Mgr. Radka Strašilová
Datum vytvoření:	1. 12. 2013
Datum ověření ve výuce:	4. 12. 2013
Druh učebního materiálu:	pracovní list
Očekávaný výstup:	Student charakterizuje lidovou slovesnost, uvede příklad jejích žánrů, pozná pověst/mýtus, v textu dokáže vyhledat zadané informace, vyhledá a pojmenuje gradaci, hyperbolizaci.
Metodické poznámky:	Osvědčilo se plnit úkoly postupně – společně přečteme výchozí text a zadání jednotlivých úkolů, pak studenti pracují samostatně (písemně formulují odpovědi), nakonec ústní formou zkontrolujeme správnost řešení. Pracovní list je možné využít i pro písemné opakování.

Lidová slovesnost, pověst – pracovní list

Výchozí text:

Jak Tajin přišel na pomoc lidem

Za dávných časů žila zlá žena jménem Taita a ta škodila lidem. Byla nadmíru mocná a celý Lasvaich jí byl poddán.

Lidé v Lasvaichu už dávno neměli vodu a velice strádali žízní. Ale ta zlá žena zakryla kůžemi všechny prameny a rybníky, všechna jezera a mokřiny a nikomu nedovolila nabrat si vody. Mnoho lidí přicházelo tam, kde žila Taita, protože jinde na ostrově vůbec nebylo vody. Ale nikdo si nemohl vody nabrat, protože Taita ji bedlivě střežila. Kdo se odvážil přiblížit, toho zabila velkým, velikánským nožem z bílého, běloučkého kamene. Ba zakazovala dokonce lidem lovit na moři ryby a ptáky a sbírat na břehu měkkýše.

Dlouhý čas žili lidé bez vody a jídla a už se slabostí sotva drželi na nohou, a děti jim umíraly. I sešli se nakonec starci, aby se poradili, co dělat. Byl mezi nimi výr Kauch, moudrý, velmi vážený stařec. A ten měl vnuka, silného a chytrého mládence. Kauch si na něho vzpomněl. Rozhodl se, že ho zavolá, a řekl starcům: "Musíme zabít tu ženu. Co s námi jinak bude? Jestli ji nezabijeme, sami zahyneme. Nemáme vodu a jíst také nemáme co!"

Slyšeli ho ostatní starci a ve všem s ním souhlasili. Kauch poslal mladíka ke kolibříku Tajinovi, svému vnuku, a přikázal, aby mu řekl: "Přijď k nám, co nejdřív můžeš!" Čaura, černý drozd, vydal se hned na cestu. Šel jenom v noci, aby ho neviděla zlá Taita.

Přišel mladík k Tajinovi a řekl mu:

"Kauch mně přikázal, abych ti vyřídil, že máš přijít, co nejdřív můžeš."

Tajin se hned přichystal na cestu a oba vykročili spolu. Když došli, lidé Tajina ukryli, aby ho nespátřila ta zlá žena. Tak strávil také bezesnou noc v chýši svého děda Kaucha.

Ráno řekl stařec vnukovi: "Všichni zde zahyneme žízní. Musíš nám pomoci!"

Tajin vstal a vyšel z chýše. Viděl, jak se lidé trápí hladem a žízní.

Když uviděli Tajina, velice se zaradovali a tiše šeptali: "Tajin, Tajin přišel!"

Přiblížili se k němu, aby si ho mohli lépe prohlédnout. Ale dělali to velice opatrně; báli se, aby ho neprozradili.

Kauch řekl Tajinovi: "Půjdeš zabít Taitu sám! Já se na to nemohu dívat, vždyť jsem její příbuzný!"

Tajin hned vyšel z dědovy chýše a vydal se k jestřábu Karkajovi. Uradili se, jak zabijí Taitu, a přikradli se k její chýši.

Tajin dovedl obratně zacházet s prakem. Byl velice silný: metal-li kamenem, kámen vždycky trefil do cíle, jen to třesklo. Mládenci se připlížili ještě blíž a čekali. Ale zlá žena se neukazovala. Stáli blízko, blizoučko a čekali ... Když žena nakonec vyhlédla z chýše, Tajin po ní mrštil velkým kamenem. Ten dopadl, kam měl: urazil jí hlavu! Krev vytryskla do výše a na všechny strany. A tak zahynula ta ničemná žena.

Hned se všichni sběhli. Chtěli si nabrat vody – vždyť se jim tolik chtělo pít! Ale do každé kaluže, do každé mokřiny a jezera spadla aspoň kapka krve. A takovou vodu se jim nechtělo pít. Ale jak očistit jezero a řeky, jak je zbavit krve? Všichni se s nadějí dívali na Tajina a čekali od něho pomoc. On nabral znečištěné vody a vyšplíchl jí daleko na sever, tam, kde je dnes konec velkého ostrova. Tam je dodnes voda jako krev....

a) Ke kterému žánru (útvary) lidové slovesnosti bychom mohli text přiřadit?

Proč?

.....

b) Vyhledej příklad gradace, nebo zveličeni (hyperbolizace) (stačí jedno z toho!):

.....

c) Rozhodni, zda je ukázka textem spíše lyrickým, či epickým, a svou odpověď odůvodni.

.....

.....

d) Jaké vlastnosti měl Tajin? (alespoň 3) Odůvodni – dolož příkladem z textu:

.....

.....

.....

e) Které další žánry (útvary) lidové slovesnosti znáš? (alespoň 3):

.....

f) Co považujeme za hlavní znaky lidové slovesnosti? Jaké je její místo v literatuře?

.....

.....

Lidová slovesnost, pověst – pracovní list, pro učitele

Výchozí text:

Jak Tajin přišel na pomoc lidem

Za dávných časů žila zlá žena jménem Taita a ta škodila lidem. Byla nadmíru mocná a celý Lasvaich jí byl poddán.

Lidé v Lasvaichu už dávno neměli vodu a velice strádali žízní. Ale ta zlá žena zakryla kůžemi všechny prameny a rybníky, všechna jezera a mokřiny a nikomu nedovolila nabrat si vody. Mnoho lidí přicházelo tam, kde žila Taita, protože jinde na ostrově vůbec nebylo vody. Ale nikdo si nemohl vody nabrat, protože Taita ji bedlivě střežila. Kdo se odvážil přiblížit, toho zabila velkým, velikánským nožem z bílého, běloučkého kamene. Ba zakazovala dokonce lidem lovit na moři ryby a ptáky a sbírat na břehu měkkýše.

Dlouhý čas žili lidé bez vody a jídla a už se slabostí sotva drželi na nohou, a děti jim umíraly. I sešli se nakonec starci, aby se poradili, co dělat. Byl mezi nimi výr Kauch, moudrý, velmi vážený stařec. A ten měl vnuka, silného a chytrého mládence. Kauch si na něho vzpomněl. Rozhodl se, že ho zavolá, a řekl starcům: "Musíme zabít tu ženu. Co s námi jinak bude? Jestli ji nezabijeme, sami zahyneme. Nemáme vodu a jíst také nemáme co!"

Slyšeli ho ostatní starci a ve všem s ním souhlasili. Kauch poslal mladíka ke kolibříku Tajinovi, svému vnuku, a přikázal, aby mu řekl: "Přijď k nám, co nejdřív můžeš!" Čaura, černý drozd, vydal se hned na cestu. Šel jenom v noci, aby ho neviděla zlá Taita.

Přišel mladík k Tajinovi a řekl mu:

"Kauch mně přikázal, abych ti vyřídil, že máš přijít, co nejdřív můžeš."

Tajin se hned přichystal na cestu a oba vykročili spolu. Když došli, lidé Tajina ukryli, aby ho nespátřila ta zlá žena. Tak strávil také bezesnou noc v chýši svého děda Kaucha.

Ráno řekl stařec vnukovi: "Všichni zde zahyneme žízní. Musíš nám pomoci!"

Tajin vstal a vyšel z chýše. Viděl, jak se lidé trápí hladem a žízní.

Když uviděli Tajina, velice se zaradovali a tiše šeptali: "Tajin, Tajin přišel!"

Přiblížili se k němu, aby si ho mohli lépe prohlédnout. Ale dělali to velice opatrně; báli se, aby ho neprozradili.

Kauch řekl Tajinovi: "Půjdeš zabít Taitu sám! Já se na to nemohu dívat, vždyť jsem její příbuzný!"

Tajin hned vyšel z dědovy chýše a vydal se k jestřábu Karkajovi. Uradili se, jak zabijí Taitu, a přikradli se k její chýši.

Tajin dovedl obratně zacházet s prakem. Byl velice silný: metal-li kamenem, kámen vždycky trefil do cíle, jen to třesklo. Mládenci se připlížili ještě blíž a čekali. Ale zlá žena se neukazovala. Stáli blízko, blizoučko a čekali ... Když žena nakonec vyhlédla z chýše, Tajin po ní mrštil velkým kamenem. Ten dopadl, kam měl: urazil jí hlavu! Krev vytryskla do výše a na všechny strany. A tak zahynula ta ničemná žena.

Hned se všichni sběhli. Chtěli si nabrat vody – vždyť se jim tolik chtělo pít! Ale do každé kaluže, do každé mokřiny a jezera spadla aspoň kapka krve. A takovou vodu se jim nechtělo pít. Ale jak očistit jezero a řeky, jak je zbavit krve? Všichni se s nadějí dívali na Tajina a čekali od něho pomoc. On nabral znečištěné vody a vyšplíchl jí daleko na sever, tam, kde je dnes konec velkého ostrova. Tam je dodnes voda jako krev. ...

- a) **Ke kterému žánru (útvary) lidové slovesnosti bychom mohli text přiřadit? Pověst, mýtus.**

Proč? *Pravdivé jádro, ale i smyšlené prvky (lidé ztotožňování s ptáky, schopnosti hlavních postav, jejich činy).*

Vysvětluje minulost národa/kmene, zdůrazňuje hrdinství Tajina.

- b) **Vyhledej příklad gradace, nebo zveličení (hyperbolizace) (stačí jedno z toho!):**

Gradace - bílý, běloučkový kámen; stáli blízko, blizoučko

Hyperbolizace – velikánský nůž

- c) **Rozhodni, zda je ukázka textem spíše lyrickým, či epickým, a svou odpověď odůvodni.**

Text je spíše epický – zachycuje hlavně děj

- d) **Jaké vlastnosti měl Tajin? (alespoň 3) Odůvodni – dolož příkladem z textu:**

Tajin byl např.

- *obětavý – pustil se do nebezpečné věci, aby pomohl ostatním*
- *obratný – obratně zacházel s prakem*
- *silný – metal-li kamenem, vždy trefil do cíle*

- e) **Které další žánry (útvary) lidové slovesnosti znáš? (alespoň 3):**

Např. Pohádku, píseň, baladu, hádanku, anekdotu...

- f) **Co považujeme za hlavní znaky lidové slovesnosti? Jaké je její místo v literatuře?**

Např. Zachycuje témata blízká obyčejným lidem, často neznáme autora, předávala se ústně z generace na generaci – množství variant, tvoří jádro národní kultury – vždy pomáhala udržovat kontinuitu kulturního vývoje národa (připomeneme žákům období baroka v Čechách, národního obrození...)